

Bestrijding van varroa nader bekeken (1)

Henk van der Scheer

Leidraad voor de bestrijding van varroa is de vorig jaar verschenen brochure van Bijen@wur¹. Daarin wordt geadviseerd om met een vast bestrijdingsschema te werken volgens een 'driegangenmenu' verspreid over het jaar, waardoor de varroapopulatie constant klein gehouden wordt. Het principe om eerst de mijtval te tellen en dan te beslissen of bestrijding nodig is, wordt hiermee losgelaten. Enerzijds levert het tellen van mijten op de onderlegger weinig betrouwbare informatie op over de varroapopulatie⁴ en anderzijds is bekend dat de besmetting van varroamijten met virussen toeneemt, de mijten daardoor 'virulenter' worden en de schadedrempel daardoor lager ligt⁵. In de loop der jaren is gebleken dat er steeds minder mijten nodig zijn om een volk te gronde te richten.

Een goed uitgevoerde bestrijding volgens het driegangenmenu geeft de imker de zekerheid dat de volken minimaal last hebben van varroa. Dat biedt bijenvolken de mogelijkheid hun natuurlijke weerstand met succes in te zetten om andere bedreigingen van de gezondheid, zoals kalkbroed, Europees vuilbroed en andere ziekten, aan te kunnen. De term driegangenmenu is een mooi beeld, dat laat zien dat de varroabestrijding een geheel is, verspreid over het jaar. Het nadeel is dat onderscheid wordt gemaakt in voorgerecht, hoofdgerecht en nagerecht en dat suggereert dat het hoofdgerecht het belangrijkste is. Nee, alle drie de gangen zijn belangrijk om het aantal mijten constant laag te houden. Wel is uiteindelijk uw bedrijfsmethode bepalend voor de praktische invulling van het driegangenmenu.

Het voorgerecht

Het voorgerecht is de eerste gang van het menu, dat verdeeld over het jaar wordt gereserveerd om varroa in dat jaar te bestrijden. Een behandeling met oxaalzuur in de winter (december-januari), als er geen broed is, maakt de varroapopulatie zo klein mogelijk voor het komende seizoen. De behandeling verandert op dat moment hoegenaamd niets aan de vitaliteit van de winterbijen en daarmee aan de kans op wintersterfte, maar zorgt ervoor dat het komende seizoen met een 'schone lei' wordt

begonnen. Zo bezien is het 'nagerecht' van het driegangenmenu in de varroabrochure in feite de eerste gang in de jaarcyclus van varroabestrijding. Daarna laat iedere bedrijfsmethode toe om te beginnen met het volgende gerecht: darrenraat verwijderen in de periode april-juli. Overigens is dat verwijderen niet erg effectief: slechts 20-30% van de mijten wordt verwijderd.

foto Bram Cornelissen

Varroamijten op onderlegger

De eerste grote klapper kan pas gemaakt worden in de zwermperiode als u kunstzwermen maakt of de natuur zijn gang laat gaan en zwermen schept.

Broedloze periode

De meeste imkers in ons land passen zwermverhindering toe door kunstzwermen (meestal vegers) te maken. Een klein aantal laat de natuur zijn gang gaan en schept vervolgens de natuurzwermen en er zijn ook imkers die het nog weer anders doen, maar daarover de volgende keer meer.

Als vegers worden gemaakt of zwermen worden geschept, zal er 24 dagen later een broedloze periode zijn ontstaan in de (afgezwermde) hoofdvolken. Op dat moment kan men de varroapopulatie decimeren in die volken door te sproeien met een oplossing van 3% oxaalzuur, zie de brochure. Als het bijenvolk zijn medewerking verleent (maar die kans is niet zo groot), kunt u misschien nog een keer darrenbroed wegsnijden uit het bouwraam, dan heeft u voorlopig geen zorgen meer.

Ook in de veger en de zwerm dienen de varroamijten te worden bestreden. De brochure beveelt aan om te sproeien met een oplossing van 3% oxaalzuur, ook de veger met 3-6 ramen bijen. De aanwezigheid van broed in de veger is geen probleem. De ramen met broed besproeien met oxaalzuur geeft niet of nauwelijks broedschade. De veger moet minstens drie km verderop worden gezet om leegvliegen te voorkomen. Heeft u daar niet de mogelijkheid voor, dan moet de veger een aantal dagen dicht

1	VOORGERECHT	darrenraat verwijderen	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb
2a	HOOFDGERECHT	oxaalzuur en zwermverhindering	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb
2b		mierenzuur verdampen	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb
2c		Thymovar of Apiguard	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb
3	NAGERECHT	oxaalzuur druppelen	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb

Illustratie D. Loos, bureaucontrapunt.nl

Trefzekere bestrijding volgens een driegangenmenu. Uit: Effectieve bestrijding van varroa, 2010, Bijen@wur

worden gehouden om de kans op leegvliegen te verkleinen. Als de vege gesloten broed mee krijgt, moeten de varroamijten natuurlijk bestreden worden met mierenzuur. Dat doodt ook de mijten in het gesloten broed.

Zekerheid

Speelt u vervolgens op safe, dan bestrijdt u direct na de honingooft (ongeveer half augustus, zo mogelijk vroeger) nog een keer de varroamijten in alle volken, dus zowel in de hoofdvolken als in de vegers en de zwermen. Daarmee 'serveert' u alle gangen van het menu. U hebt dan de keus uit verschillende middelen die allemaal effectief zijn om voldoende vitale winterbijen geboren te laten worden². De timing is cruciaal, omdat de populatie varroamijten geminimaliseerd moet zijn voordat de winterbijen worden geboren. Die winterbijen kunnen lang leven mits ze als pop niet geparasiteerd zijn en na de geboorte goed verzorgd zijn door vitale voedsterbijen.

De monitoring 2010 in Duitsland geeft aan dat een behandeling met Thymovar of mierenzuur-85% direct na de oogst, het beste de wintersterfte voorkwam. Die middelen werden in effectiviteit gevolgd door Apiguard en ApiLifeVar (wat hier niet is toegelaten). De effectiviteit van Bienenwohl en Perizin die hier eveneens niet zijn toegelaten, viel ronduit tegen. Als u tot aan de honingooft alles goed hebt uitgevoerd, zullen er weinig mijten in het broed zitten⁴. Een behandeling met mierenzuur is dan niet strikt noodzakelijk om de laatste mijten in het broed te doden. Ook thymolpreparaten zullen dan voldoende effectief zijn om de varroapopulatie te decimeren waardoor er voldoende vitale winterbijen geboren kunnen worden. Bedenk dat de kans om de laatste mijt in het volk te doden praktisch nihil is; decimeren is voldoende.

'Maximale zekerheid' leidt er toe dat er misschien vaker bestreden wordt dan strikt noodzakelijk is^{1,4}. In de toekomst verandert dat misschien. Als steeds meer mijten ernstig besmet raken met virussen wordt de noodzaak groter om de varroapopulatie het hele jaar door zo klein mogelijk te houden.

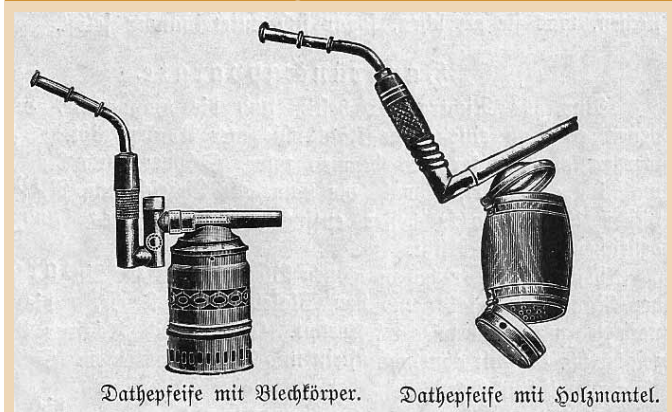
Goede voorlichting is nodig

De praktijk heeft gemiddeld nog steeds met veel verliezen van volken in de winter te maken. Om die trend om te buigen zal het nodige werk verzet moeten worden. Op papier hebben we nu een goede bestrijdingsmethode, maar de praktijk is weerbarstig en het vraagt tijd om alle neuzen dezelfde kant op te krijgen. Zeker nu blijkt dat jaarlijks 87% van de imkers verandert van handelwijze³. Het ziet er naar uit dat wat ziektebestrijding betreft de NBV haar aandacht vooral moet richten op goede voorlichting.

Literatuur

1. Cornelissen, B., Blacquièrre, T. en Steen, S. van der, 2010. Effectieve bestrijding van varroa. Uitgave Stichting DLO, Wageningen.
2. Otten, C., 2010. Milben behandeln lohnt sich. Deutsches Bienen-Journal 18(7): 301.
3. Pisa, L. en Zee, R. van der, 2010. Wintersterfte 2008-2009 en varroa-bestrijding 1. Wat is 'op tijd' bestrijden? Bijenhouden 4(6): 10-11.
4. Scheer, H. van der, 2011. Coördinatoren bijgezondheid bijgepraat. Bijenhouden 5(1): 6-7.
5. Scheer, H. van der en Blacquièrre, T., 2009. De virusstatus van varroamijten geeft de doorslag. Bijenhouden 3(9): 16-17.

Gezien in het Bijenhuis

Dathepijp

Mari van Iersel

De Dathepijp is, net als de blaasbalgberoker, een oud stuk imkergereedschap. Deze pijp gaat al meer dan een eeuw mee. De hierbij afgebeelde pijpen zijn te vinden in Dathes Lehrbuch der Bienenzucht, voor het eerst uitgegeven in 1876. De moderne Dathepijp verschilt in wezen niet van deze oude exemplaren. Het is een prettig stuk gereedschap voor kortdurende werkzaamheden in het bijenvolk. Het grote voordeel van de Dathepijp is dat de imker zijn handen vrij heeft om tegelijk met raampjes bezig te zijn en met een beetje rook het gedrag van de bijen bij te sturen. Hij is in het Bijenhuis in drie uitvoeringen verkrijgbaar: een kleine en een grote van aluminium en een (kleine) luxe uitvoering van messing. Alle drie zijn ze geschikt voor verschillende soorten brandstof.

De pijp wordt tussen de voortanden vastgehouden en dat kan na enige tijd belastend worden voor het gebit. Dat pleit voor de aanschaf van de kleinste en lichtste uitvoering: de kleine van aluminium. Het brandstofreservoir is groot genoeg om de pijp een half uur aan het werk te houden. Na verloop van tijd raakt de kop van de pijp verstopt met verbrandingsresten. De kop van de aluminium uitvoering laat zich prima reinigen door uitkoken in een sodaoplossing of weken in biotex.

Nieuwe DVD te huur bij de NBV

De NBV heeft sinds kort de 20 minuten durende film 'Schiermonnikoog. Het leven van de Carnicabij' in de uitleen. Deze sfeervolle film is samengesteld door de Stichting Station voor de Carnicabijenteelt en ingesproken door de inmiddels overleden Jaap Andringa. In de film is het gehele proces, vanaf het telen van koninginnen via overlarvers in starters tot en met het vervoeren van bevruchte moeren naar de imker, in beeld gebracht.

U kunt de film lenen voor €3,50 (excl. €1,38 porto). Mail naar redactie@bijenhouders.nl of bel Marga Canters, 0317-422 422. De film is ook te koop voor €10,- (excl. porto) bij: J. Holwerda, Gratia Susannastraat 6, 9166 PK Schiermonnikoog, 0519-53 14 78, [e holwerdajan@knid.nl](mailto:holwerdajan@knid.nl).